

– Bildat 1953 –

Sällskapet Gamla Örebro

∞ Medlemsblad hösten 2022 ∞

I år är det 70 år sedan Kallbadhuset vid Nygatan försvann. Bilden visar del av vykort från 1908, när badet var nytt.

I detta nummer:

- Adressen som försvann, Drottninggatan 61
 - Nippe minns sin barndom, del fyra
 - Tre hedersmedlemmar

Från ordförandens skrivbord!

Kära medlemmar!

Ibland ska man ha tur, och det får man väl ändå säga att Sällskapet hade som lyckades undvika avbrott på grund av pandemin. Vi kunde arrangera decembermötet, innan restriktionerna slog till igen. Dessa höll i sig och upphävdes inte förrän onsdagen den 9 februari 2022. Samma datum hade vi sedan länge planerat att ha vårt första möte för året.

Vi i styrelsen våndades verkligen dagarna innan, och visste varken ut eller in. Men så kom då det efterlängtnade beskedet och vi kunde ha vårt allra första möte i Frälsningsarméns lokal på Kungsgatan. Samtidigt skulle vi släppa vår nya bok, "Tacka tåget för det – Om stadsdelen Norr i Örebro".

Ny lokal, ny bok, nya restriktioner gjorde att det blev succé, med cirka 70 besökare. De bjöds på Maiken Mattissons informativa kunskaper om Norr, till Berndt Eliassons eminenta bildspel.

Även till årsmötet en månad senare kom det mycket folk, ungefär lika många. Då var det Britt Olsson, som berättade om Örebrofotografen Harald Lönnqvist.

Maxantalet 40 deltagare till slottsvandringen den 20 april var nått redan flera veckor innan. Den kunniga guiden Jenny Schill berättade om byggnadens spännande historia.

Sista vårsammankomsten var bussresan den 21 maj, som också varit fullteknad sedan länge. Ulf Nyqvist, med förflutet på kommunens stadsplanekontor, redogjorde initierat för olika nybyggnationer runt Örebro.

Nu är det nya begivenheter på gång och vi i styrelsen börjar redan planera för vårt jubileumsår nästa år. De sjuttio åren kommer naturligtvis firas hösten 2023. Redan i november 2022 hoppas vi att vår planerade jubileumsalmanacka ska finnas på plats i Frälsningsarméns lokal på Kungsgatan.

Göran Lindhé
Göran Lindhé

Nippe minns sin barndom

Del 4

Som jag skrivit förut flyttade vi in på Kyrkvärdsvägen 1954. Då var Almby sista änden av stan österut. Nära till skogar och landsbygd. Själva hyrde vi några år ett torp i Brickebacken som sommarstuga. Perfekt cykelavstånd. Från våra balkonger kunde vi se Norrköpingsvägen, som var ganska trafikerad. Fortfarande kunde det vara hästskjutsar och gula SJ-bussar. Ett nöje när man var sjuk, var att sitta och räkna olika bilmärken som for förbi. Har också suttit vid väg-

kanten och skrivit bilnummer, på den tiden kunde man ju se varifrån dom kom, på nummerskylten.

Vi hade öppna gården mot både Sörbybacken och flygfältet. Där kunde man åka långturer på skidor. Titta på backhoppning i Sörbybacken, eller åka tefat eller skidor nerför. Fika i Sörbystugan. Man kunde se flygfältet, när dom drog upp segelplan, eller se fallskärms hoppare landa. Har även tittat på speedway på den gamla travbanan vid flygfältet.

När travbanan vid Ekäng flyttat till Marieberg 1954, användes platsen ibland till speedway-tävlingar.
Bildkälla:
Örebro stadsarkiv

Nippe och hans kompisar åkte ofta ner till Slussen för att fiska.

Det var cykelavstånd till SGU:s Sommarhem vid Glomman, för att spela minigolf eller skolutflykter. Inte så långt heller att cykla ner till Slussen och fiska. Var ju för mig och andra som var idrottstokiga också gångavstånd till Eyravallen och Idrottshuset. Ibland åkte jag och mina kompisar till isbanan vid Eklundaskolan, för att spela bandy. Den planen var lite större än den hemma.

Varje dag vid bestämda tider, hörde man varningssignaler och sen smällen, när dom sprängde vid stenkrossen. Man kunde ta sig till Autodelar och titta på gamla skrotbilar och till Ormesta slakteri cyklade jag för att köpa kalvstrupar, som mamma kokade åt vår hund. Jag höll till i både Almby och Sör-

by, eftersom två av mina bästa kompisar bodde i Sörby. Den ena vid Sörbyallen och den andra på Marielundsvägen.

När jag gick i sjuan, fick jag och två klasskompisar extraknäck på Firma Bilglas hos Gunnar Schlegel, som telefonvakter när han var ute på jobb. Där tjuvrökte vi också våra första cigaretter. Vet inte hur många som kommer ihåg skolpoliserna. Jag fick ansvar för en grupp och göra schema, vilka som skulle stå vid vilka gat hörn och övergångar vid olika tider. Dom enda som inte lydde oss var dom äldre eleverna. Som belöning fick vi en Stockholmsresa. Ansvarig för skolpoliserna var Arne Jansson, «Trähitler» kallad, men det gjorde han bra.

Mycket har förändrats kring torget i Tybble.

Man kan tänka på "Lyckliga Gatan", när man läser om livet vid våra fyra HSB-hus på Kyrkvärdsvägen, Skolmästaregatan och Prostvågen. Det var hundratals barn i olika åldrar. Fanns alltid någon lekkompis. Luktade alltid nybakat i trappuppgången, när man kom hem. Alla kände alla. På kvällen gick man upp och hämtade en halva knäckebröd och en ficklampa och så ut på äventyr. I våran trappuppgång var vi som en stor familj. Våra mammor fika- de ofta tillsammans och ställde upp som barnvakter åt varandra. Som jag minns det så var det en enormt trygg och lycklig uppväxt.

Sen 1960 hände det något. Då var vårat stora gårde fullt bebyggt. Tybbleområdet stod färdigt. Många av affärerna som för-

ut funnits i Almby flyttade till Tybble Torg och några tillkom. Där fanns bland annat Konsumaffär, ICA som jag tror hette Safiren först, tobaksaffär, Handelsbanken, Posten, herr- och damfrisör.

Biblioteket låg först i en källar- lokal, men flyttade till torget när det stod färdigt. Konditori, fiskaffär, Asti Manufaktur, skomakare m m. Samtidigt var Tybblegården färdig och dess första föreståndare var Rune Altaner, där var också ett fritidshem med hans fru Mary Altaner som föreståndare. Det fanns också föreningar på gården. En av dom var ABF och tillsammans med dom var jag med och startade Tybble Unga Örnar.

Det blir mer om Tybble i nästa nummer.

Hedersmedlemmar utsågs

Vid vårt senaste årsmöte skrevs historia. Aldrig någonsin tidigare hade hedersmedlemmar utsetts i vårt Sällskap.

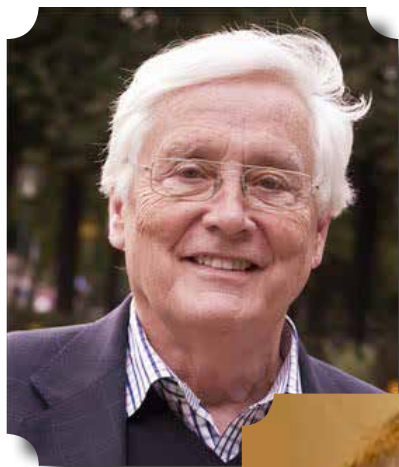
Efter förslag från styrelsen valdes Jan Mårtensson, Arne Upling och Alf Rune till hedersmedlemmar.

Alla tre har genom sitt flitiga författarskap berikat litteraturen genom årens lopp, både lokalt och nationellt. Vi är stolta över att ha dem hos oss i vår förening. Naturligtvis

finns bidrag från de tre i våra böcker "Örebro – våra minnen i ord och bild" (2003) och "Från gångna tider Örebro" (2010).

Arne Upling ingick dessutom i Sällskapet Gamla Örebros styrelse mellan 1982 och 2011. Åren 1984-95 och 2003-04 var han ordförande.

Som ett bevis på vår uppskattning har herrarna också fått Sällskapets nålmarke, som vi hoppas ska göra oss kända även i andra kretsar.

Jan Mårtensson

Alf Rune

Arne Upling

Hans är ny i styrelsen

På årsmötet valdes Hans Ekström in i styrelsen efter Birgitta Rosenberg. Hans har varit föreläsare hos oss för några år sedan, då han berättade om "Brödernas bok". Den utgavs i samarbete med brodern Leif. Sedan dess har Hans även släppt den egna boken "Från pojke till man". Båge böckerna handlar mycket om Örebro i gamla tider.

Program, hösten 2022

Onsdagen 14 september kl. 18. Stadsvandring i stadsbrandens spår 1854. Vår medlem Jan-Åke Siljeström berättar hur den vådliga elden spred sig. Samling vid Fenixhuset, mot Södra Strandgatan. Föranmälan till 070- 555 41 81, senast 12/9.

Onsdagen 5 oktober kl. 18. Studiebesök på Arkivcentrum, Nasta-gatan 11. Föranmälan senast 2/10 till 070- 555 41 81. Ange också om fika önskas.

Onsdagen den 2 november kl. 18. Till bilder berättar Birgitta Lewis om sin stora Örebrosläkt som bodde i staden på olika adresser under 1800-talet. Lokalen är Frälsningsarmén på Kungsgatan.

Onsdagen 7 december kl. 18. Vår kassör Jan Hallqvist visar bilder från kvarteret Tullen, och berättar mycket industrihistoria. Frälsningsarmén på Kungsgatan.

Med Hästomnibuss till Adolfsberg

Berndt Eliasson

DIVERSE.
Ifrån och med den 20 den-
nes kommer en bekväm Omni-
bus att dagligen gå fram och
åter emellan Staden och Adolfs-
bergs brunn. Afgångstiden blif-
ver kl. 1/2 6 hvarje morgon i-
från stora torget.

Tidningsnotis från 1853

Hästomnibuss, dock ej här på Örebros gator utan Stockholms!

Ovanstående annons som var införd i lokalpressen 1853 och propagerade för skjuts till den då så populära Adolfsbergs brunn med omnibuss.

Då inga motorfordon fanns vid den tiden så var det "hästomnibus" som annonsen gällde.

Hästomnibus var en tidig form av kollektivtrafik som förekom i större städer under 1800-talet. Tidigare hade funnits hyrvagnar utan bestämd linje inne i städer och viss utflyktstrafik runt städerna. De direkta förebilderna för utvecklingen av

omnibussen var diligenser som sedan 1500-talet förekom i trafik mellan städerna. I och med omnibussarna uppstod den första linjebundna stadstrafiken till lands.

I Sverige förekom hästomnibussar i trafik i bland annat Göteborg från 1837 och senare även i Malmö och under kortare perioder även i flera andra svenska städer, bl.a. Helsingborg, Kalmar, Jönköping, Örebro, Södertälje, Eskilstuna, Falun, Gävle och Sundsvall.

Drottninggatan 61 adressen som inte finns

Christer Lässman

Huset som hann rivas innan jag såg det, jugendbyggnad som byggdes 1907 och runt november 1964 revs det. Det blev bara ca 57 år, vilket får betraktas som ett väldigt ungt hus. Det var det första större huset som man såg när man kom in till Örebro söderifrån och låg på östra sidan av Drottninggatan, det var ett pampigt hus på fyra våningar och på västra sidan av Drottninggatan låg Tenn-
gjutargården och söders trähus, det

som förknippades med gamla Söder. Tenngjutargården, Drottninggatan 76, står ju som bekant i Wadköping numer och fungerar som café.

Drottninggatan 61 måste ha sett imponerande ut när den var omgiven av lägre trähusbebyggelse, huset revs alltså 1964.

Huset var då bara en ungdom i husålder mätt. Arkitekt Vilhelm Renhult som ritat byggnaden har

Tenngjutargården vid Södra allén och Drottninggatan 61 i bakgrunden, ca 1953. Bildkälla: Örebro stadsarkiv.

*Drottninggatan mot norr från Södra allén, 1964.
Bildkälla: Örebro stadsarkiv.*

ritat många hus, de flesta står fortfarande kvar efter mer än 100 år.

Han låg bakom hus såsom bostäder, kyrkor och industribyggnader i främst Örebro med omnejd. De kändaste husen han skapat är Trefaldighetskyrkan och Oscarias skofabrik. Renhult ritade även hus i Arboga, Kopparberg, Eskilstuna och Tomta i Hallsbergstrakten.

Renhults storhetstid var runt 1910-talet och hans jugendhus sticker ut i hans produktion.

Drottninggatan 61 var en stort och fint jugendhus, som måste förrebadat om att en ny tid var i analkande, det stack verkligen ut när det reste sig upp ovanför det nedgångna Söder. Hus som fortfarande finns idag och är liknande i karaktären är Södra Strandgatan 3

och Kungsgatan 38. De har samma rosornament i kalksten och fönstren är också småspröjsade ovanför det latinska korset som är så vanligt i dessa hus gjorda efter sekelskiftet. Även smidesbalkongerna, frontespiser och burspråk är också tidstypiska och typiska för Vilhelm Renhult.

1906 ritade Erik Lallerstedt ett hus i Örebro som säkert inspirerade Renhult, det ligger i korsningen Storgatan och Fredsgatan. Erik Lallerstedt är annars mest känd för att ha ritat många av husen som förknippas med Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm.

Café Allas låg på Drottninggatan 61 sedan 1934. Cafeét hette tidigare Café Södern, med Hulda Dunder som innehavare. År 1934 flyttade

Adressen Drottninggatan 61 finns tyvärr inte mer, numera heter den Drottninggatan 53. Foto: Christer Lässman

*Nybyggnation på Söder. I bakgrunden Pauvres Honteux gula byggnad.
Bildkälla: Digitalt museum.*

Hulda Dunder kaféörelsen tvärs över gatan till Drottninggatan 70 och tog med sig namnet Södern dit. Så Sara Falk som tog över lokalerna på 61:an ändrade namnet till Allas.

Café Allas var en mycket omtyckt samlingsplats för södergrabbar som där över en halva kaffe löste livets gåtor. Folkparkskvällar hände det ofta att de gick in där först och med hjälp av en medhavd flaska drygade de ut sockerdrickan de köpte på kaféet och därmed skaffade sig styrka, mod och skönhet inför mötet med dampubliken i parken. Den där extradrycken var förstås förbjuden, men det gick alltid att smussa lite. Kaféet fanns redan i början av 1900-talet. Då ägdes det av Beata Bergström, och gick då under namnet 61:an. (Kaféer en bok berättar, utgiven av Sällskapet Gamla Örebro).

Det går knappast att komma förbi den välkända Örebrokonstnären Frans Timén som bodde i huset fram till det revs i mitten av 1960-talet. Han målade ofta utsikten över

gamla Söder, även när södersaneringen ägde rum.

Det slutliga resultatet av södersaneringen går att diskutera länge. Drottninggatan 61 som inte finns längre är en saknad byggnad av mig i alla fall. Husen som står på platsen nu är i mitt tycke direkt fula och typisk 60-70-tals arkitektur som inte gör många glada. Ett hantverksmässigt gjort hus har ersatts av fula betonghus. En hel del av Vilhelm Renhults hus står ju som sagt kvar på andra håll i Örebro, som tur är.

I Eskilstuna fanns en parallell där ett vackert hus som hette Strandpalatset också det ritat av Vilhelm Renhult, också rivet och ersatt av ett nyare hus av mer modernt snitt. Så misstaget att riva vackra hus och ersätta med nya betonghus har gjorts i de flesta svenska städer.

Tyvärr går det inte, eller är svårt, med dagens kunnande att ersätta hantverksmässigt gjorda detaljer i dörrar och fönster eller ornament.

Efterlysning av gamla foton

I höst fyller Haga centrum 50 år, och det kommer uppmärksammas på olika sätt.

Violetta Rokka har varit bibliotekarie på Stadsbiblioteket i 20 år, men sedan några år finns hon på biblioteket i Haga. Hon berättar att olika arrangemang kommer hållas i höst, samt efterlyser även om någon kan ha gamla bilder från Haga.

- Vi ska ha en bildutställning och önskar därför få låna bilder som kan vara med, säger Violetta Rokka.

Mellan 19 och 25 september arrangeras en tipspromenad med tema

50 år i litteraturen. Man delar ut fina priser för de som har flest rätt.

En föreläsning som heter ”Återupplev 50- och 60- talets Örebro med Hans Ekström och Lennart Hällzon!” hålls den 22 september kl. 17.30 i biblioteket.

Både Hans och Lennart är medlemmar i Sällskapet Gamla Örebro, och har även föreläst hos oss om sina böcker. De berättar om sina minnen och ger även tips på hur man skriver om sin uppväxt. I samband med föreläsningen bjuds även på fika.

Karin Bergöö föddes i Örebro

En av våra medlemmar, Curt Fröberg, utkom i våras med en intressant bok. Titeln är ”Karin Larssons barndom – En berättelse om Karins familj”. För tre år sedan var han även hos oss och berättade.

Tack vare att Karin alltså skulle komma att gifta sig med den välkände konstnären Carl Larsson, så finns nästan alla brev sparade från hennes familj.

Curt har tillbringat många timmar med att läsa breven, som utgör en stor del av boken. Därför får vi veta mycket om 1800-talets Örebro, särskilt genom Karins far Adolfs kommunikation hem till sina föräldrar i Dalarna.

Adolf beskriver hur han i Örebro kämpar sig fram i affärslivet och bland annat får tjänst hos den på 1800-talet välkände handlaren Lars Sahlqvist. Denne skulle senare bli Karins morfar.

Både Adolf och Lars var några av de tusentals örebroare som blev vittne till den hemska stadsbranden 1854.

Först när Karin Bergöö var sex år flyttade familjen till Hallsberg. Men det mesta i boken handlar om Örebrotiden.

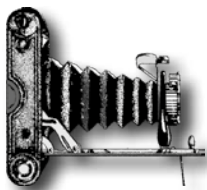

Karin Bergöö som barn.

Meddela vår kassör
Jan Hallqvist
din mailadress!

Det vore bra om vi får in så många mailadresser som möjligt så att vi snabbt kan nå våra medlemmar om det blir ändringar i programmet. Maila till, jan@aphallqvist.se

"Fotografen som gick runt hörnet"

Här kommer bild 23 och 24 i vår serie om den okände fotografen på 30-talet. Nu handlar det om Oskarstorget.

Oskarstorget, med byggnader som tillkom kring 1910. Oskarskaféet fanns redan på 30-talet och skulle ligga på samma plats tills en bra bit in på 70-talet. Där fanns också en tobaksaffär och Gunnar Anderssons specerier.

Hörnet Kasten Ottengatan – Engelbrektsgatan – Akensgatan var ganska nytt när fotot togs. Här intill skulle senare byggas en rondell.

Styrelsen för Sällskapet Gamla Örebro

Plusgiro nr 466009-8 Bankgiro: 849-8354
Medlemsavgift 100:-/medlem. Familj 150:-
Org.nr 875000-6531

Hemsida: www.hembygd.se/sallskapet-gamla-orebro
Facebook: www.facebook.com/sallskapet.gamla.orebro

Ordförande

Göran Lindhé 070-555 41 81 goranlindhe@hotmail.com

Kassör/vice ordförande

Jan Hallqvist 070-510 03 60 jan@aphallqvist.se

Sekreterare/Webmaster

Christer Lässman 070-5803939 christer.lassman@gmail.com

Övriga ledamöter

Ture Jönestam 019-18 25 46
Gustaf Hallqvist 076-147 91 70 gustaf@aphallqvist.se
Maiken Mattisson 019-31 19 62 majkenmattisson30@gmail.com
Hans Lundholm 070-633 10 52 hans.lundholm@telia.com

Suppleanter

Karin Schill 070- 742 51 11 karin.schill@oppnakanalen.se
Hans Ekström 070-671 15 61 hans.ekstrom4801@gmail.com

Layout Medlemsbladet

Berndt Eliasson 073-035 54 03 ble@brevet.se

Medlemsbladet utkommer med två nummer per år.

Ansvarig utgivare: Göran Lindhé
Redaktion: Göran Lindhé, Berndt Eliasson

Handkolorerade vykort

Firma Larsson & Stenberg i Örebro hade som specialitet att framställa vykort i färg.

Järnvägsgatan i hörnet av Klostergatan. Där låg Örebro skofabrik.

*När Svartån kanaliserats 1888 använde man ofta uttrycket "Kanalen".
Till höger det sedan länge rivna Kanalträdgården.*